

สร้างสรรค์หัวใจโลก

ลวรโลก
(โครงการกิจกรรมและการท่องเที่ยว)

กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ - พัฒนา - เสริมสร้าง - สร้างสรรค์ - สร้างสรรค์ - สร้างสรรค์

กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ - พัฒนา - เสริมสร้าง - สร้างสรรค์ - สร้างสรรค์ - สร้างสรรค์

กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ - พัฒนา - เสริมสร้าง - สร้างสรรค์ - สร้างสรรค์ - สร้างสรรค์

แผนพัฒนา

แผนพัฒนา - แผนพัฒนา - แผนพัฒนา - แผนพัฒนา - แผนพัฒนา - แผนพัฒนา

แผนพัฒนา - แผนพัฒนา - แผนพัฒนา - แผนพัฒนา - แผนพัฒนา - แผนพัฒนา

แผนพัฒนา - แผนพัฒนา - แผนพัฒนา - แผนพัฒนา - แผนพัฒนา - แผนพัฒนา

สร้างสรรค์หัวใจโลก
ส.อ.ช.

สร้างสรรค์หัวใจโลก
ส.อ.ช.

สร้างสรรค์หัวใจโลก

สร้างสรรค์หัวใจโลก

สร้างสรรค์หัวใจโลก

การกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาเมืองเก่าขนาดกลาง: กรณีศึกษาเมืองสวรรคโลก

Defining the city development goals of middle sized old town: a case study of Sawankhalok City

ธนวินท วิจิตรพร¹ และ ปรานอม ตันสุขานันท์²
Thanawin Wijitporn¹ and Pranom Tansukanun²

Received: 2021-05-25

Revised: 2021-06-20

Accepted: 2021-06-24

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การค้นหารูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมในการวางแผนพัฒนาเมืองเก่าขนาดกลาง กรณีศึกษาเมืองสวรรคโลก เพื่อกำหนดเป้าหมายการพัฒนาเมืองสวรรคโลก โดยการวิเคราะห์สถานการณ์สำคัญของเมือง จากข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมือง ประกอบด้วย แผนพัฒนาระดับชาติ แผนพัฒนาระดับจังหวัด และแผนพัฒนาท้องถิ่น ประกอบกับการศึกษาข้อมูล และวิเคราะห์สถานการณ์สำคัญของเมือง ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล การสัมภาษณ์ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมกับชาวสวรรคโลก ทำให้สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และอิทธิพลที่มีต่อกันของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเมือง โดยผลการศึกษา พบว่า สถานการณ์สำคัญที่ส่งผลกระทบสูงสุด คือ การเปลี่ยนแปลงบทบาทเมืองจากความเป็นศูนย์กลางการค้าขายสินค้าการเกษตรระดับภูมิภาคที่เคยรุ่งเรืองในอดีตลดบทบาทลง เนื่องจากการขนส่งระบบถนนเข้ามาแทนที่ระบบราง ทำให้เศรษฐกิจถดถอย และประชากรย้ายไปแสวงหาโอกาสในเมืองอื่น ส่งผลกระทบต่อเนื่องให้เมืองมีความเจ็บเหงา มรดกทางวัฒนธรรมไม่ถูกสืบทอด และอาคารเก่าไม่ได้รับการดูแล จากข้อเสนอแนะในเบื้องต้น ทำให้สามารถระบุเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาเมืองที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน คือ การสร้างโอกาสด้านเศรษฐกิจบนฐานวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นจุดแข็งของเมือง โดยการส่งเสริมกิจการขนาดเล็กเพื่อดึงดูดลูกหลานคนท้องถิ่นที่ย้ายไปเรียนและทำงานในที่อื่นให้

¹ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

(Faculty of Architecture, Chiang Mai University)

ผู้เขียนหลัก (corresponding author) E-mail: thanawin.net@gmail.com

² คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

(Faculty of Architecture, Chiang Mai University)

กลับมาในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นการสร้างธุรกิจใหม่ หรือพัฒนาต่อยอดธุรกิจเดิม โดยอาศัยทุนด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ผ่านแนวทางเชิงปฏิบัติการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดทำและขับเคลื่อนแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อสร้างบทบาทใหม่ของเมืองสวรรคโลกที่เหมาะสมในระดับจังหวัดและระดับภูมิภาค นำไปสู่การเชื่อมโยงโอกาสทางเศรษฐกิจกับเมืองอื่น ๆ และส่งผลกระทบเชิงบวกสู่การพัฒนาเมืองในมิติอื่นต่อไป

คำสำคัญ: การพัฒนาเมือง เมืองเก่าขนาดกลาง การวิเคราะห์สถานการณ์สำคัญ การมีส่วนร่วมของประชาชน สวรรคโลก

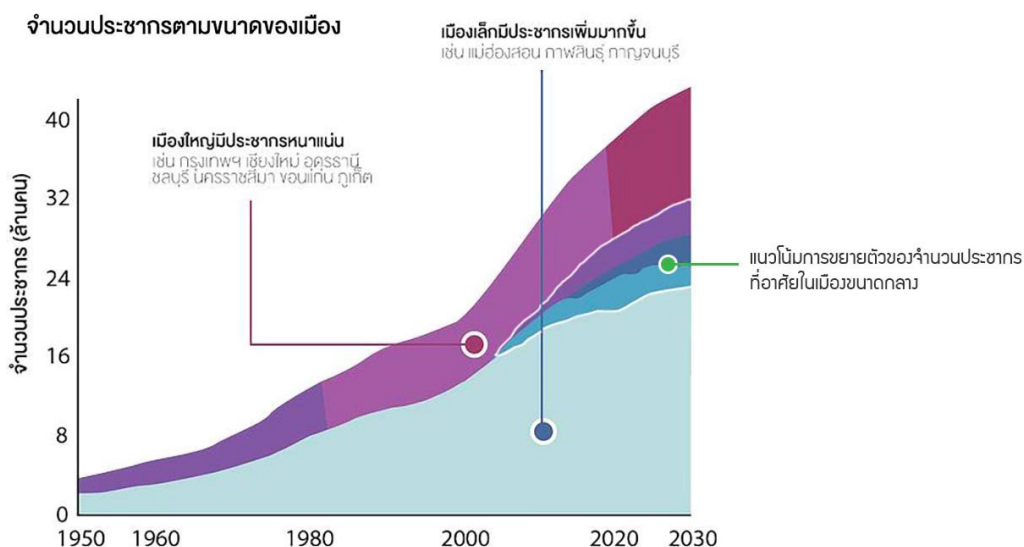
Abstract

This paper is a part of the research ‘in searching for appropriate public participation in the medium size old city planning process in the case of Sawankhalok city’. It aims to define Sawankhalok’s development goals through the key issue analysis by examining the national, provincial and local development plans together with the interviews and public participation in an action research. As a result, it reveals the relationships and influences between those key issues. The outcome shows that the most significant circumstance that affects many other problems of Sawankhalok is the declination of the city role from a regional-agricultural trade centre because of the mode of transport change from rail to road systems. It then brought about the city economic recession and consequently people migration to other cities for a better life and greater opportunities. Furthermore, the old city has become vacant and quiet and the local cultural heritage are abandoned and heritage buildings are not in use. The suggestion for the development goals for Sawankhalok are; creating a cultural based economic opportunity from the city’s strength; promoting old and new small businesses to attract the young to come back to Sawankhalok and to foster the public participation process for all groups for a better citizen’s plan, in order to bring a new role of the city into existence. This could enhance the city economic opportunities and the city development as a whole.

Keywords: city development, middle sized old town, key issue analysis, public participation, Sawankhalok

บทนำ

ในกระแสการพัฒนาเมืองและความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในปัจจุบัน ทฤษฎีการและความสนใจส่วนใหญ่ถูกจัดสรรให้กับเมืองขนาดใหญ่ซึ่งมีความเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีการขยายตัวแบบก้าวกระโดดอย่างต่อเนื่อง แต่หากมองในอีกมุมหนึ่งเมืองเก่าขนาดกลางที่มีจำนวนมากในประเทศไทยอาจเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับการพัฒนาเป็นเมืองที่น่าอยู่มากกว่า สอดคล้องกับผลการศึกษาแนวโน้มการอยู่อาศัยในเมืองของสถาบัน McKinsey global institute (TerraBKK Knowledge Center, 2017) ที่ได้ข้อสรุปว่าความหวังในการพัฒนาสังคมเมืองในอนาคต 20–30 ปี อยู่ที่เมืองขนาดกลาง ซึ่งมีอยู่จำนวนมาก มีโอกาสศักยภาพ และความพร้อม สำหรับการพัฒนาย่างยั่งยืนมากที่สุด เพราะข้อได้เปรียบของเมืองขนาดกลางนั้น นอกจากขนาดพื้นที่ที่สามารถให้การดูแลได้ทั่วถึง และมีระบบที่ไม่ซับซ้อนมากจนเกินไป ยังมีทุนทางสังคมและวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเมือง ได้แก่ ทุนคนที่รักท้องถิ่น นำไปสู่ความร่วมมือ และการสร้างโอกาสใหม่ ทุนวัฒนธรรม มรดกทางวัฒนธรรมที่สามารถต่อยอดได้ในบริบทร่วมสมัย ทุนสิ่งแวดล้อม พื้นที่การเกษตร ที่สามารถฟื้นฟู และพัฒนาเชิงคุณภาพสู่ความยั่งยืนได้ (Kanchanaphan, 2015) และ ทุนความรู้ ได้แก่ โอกาสในการเข้าถึงความรู้ที่กว้างของสื่อสมัยใหม่ สร้างโอกาสสำหรับธุรกิจใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน ซึ่งโอกาสของเมืองขนาดกลางนั้น ยังสัมพันธ์กับแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของเมืองขนาดกลางในสังคมไทย และจากการศึกษาของศูนย์ศึกษามหานครและเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต พบว่า หลังปี 2000 ที่ผ่านมา แนวโน้มการอยู่อาศัยของประชากรในเมืองขนาดกลางเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ดังภาพที่ 1) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ยุทธศาสตร์การสร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพในวงกว้าง คือ การส่งเสริมให้เมืองขนาดกลางพัฒนาเป็นเมืองยั่งยืนนั่นเอง

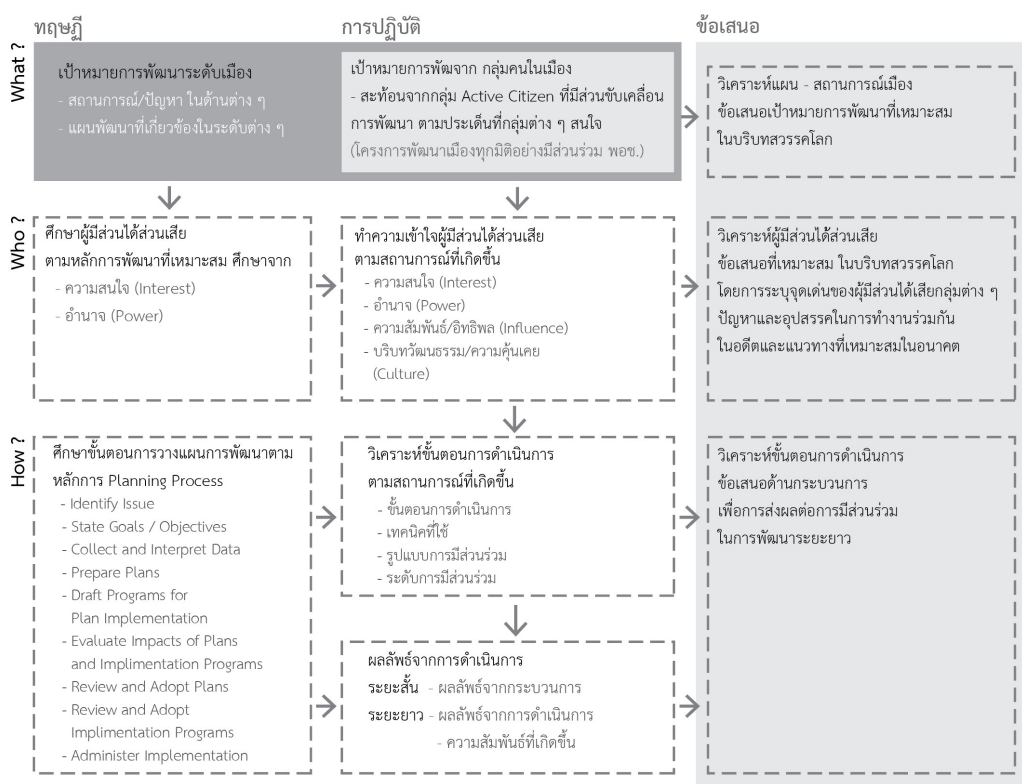

ภาพที่ 1 แนวโน้มการขยายตัวของประชากรในเมืองขนาดต่าง ๆ

ที่มา : ปรับปรุงจาก TerraBKK Knowledge Center (2017)

ปัจจุบันเป้าหมายการพัฒนาเมืองที่ทั่วโลกให้การยอมรับ คือ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable Development Goals-SDGs) โดยมีประเด็นสำคัญ 17 ข้อ (United Nations, 2015) ประกอบด้วย การลดความยากจน การมีอาหารที่เพียงพอสำหรับทุกคน การสาธารณสุขและสุขภาพที่ดี คุณภาพของการศึกษา ความเท่าเทียมในทุกเพศ แหล่งน้ำสะอาดที่เพียงพอ การส่งเสริมพลังงานสะอาด โอกาสด้านการทำงานและการเติบโตทางเศรษฐกิจ สาธารณูปโภคที่ก้าวหน้า ลดความเหลื่อมล้ำ เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน การใช้และการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ใส่ใจสภาวะสิ่งแวดล้อมโลก การดูแลสัตว์น้ำ การดูแลสัตว์ป่า ความสงบสุข ความยุติธรรม และความร่วมมือในทุกระดับ งานวิจัยนี้เกี่ยวข้องโดยตรงกับเป้าหมายข้อที่ 11 คือ การพัฒนาเมืองและชุมชนที่ยั่งยืน และเป้าหมายข้อที่ 17 คือ ความร่วมมือในทุกระดับ ได้แก่ กระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผนนับเป็นหัวใจสำคัญของงาน ซึ่งใช้เป็นแนวคิดทฤษฎี และเครื่องมือที่สำคัญในการดำเนินงานวิจัยทั้งหมด

สำหรับเป้าหมายการพัฒนาในบริบทประเทศไทย คำว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนและเมืองยั่งยืนได้ถูกพูดถึงตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ปี พ.ศ.2540 และแนวคิดนี้ได้กระจายสู่แผนพัฒนาที่เกี่ยวข้องในระดับต่าง ๆ ควบคู่กับคำว่าเมืองน่าอยู่ และยังคงยึดเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการศึกษาเพื่อกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาเมืองเก่าขนาดกลาง กรณีศึกษาเมืองสวรคโลก

การศึกษาเพื่อกำหนดเป้าหมายการพัฒนาเมืองเก่าขนาดกลางกรณีศึกษาเมืองสวรรคโลก เป็นกระบวนการศึกษาในบริบทสังคมไทย ที่มีเป้าหมายหลักในการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นส่วนแรกของงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) เรื่อง การค้นหารูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมในการวางแผนพัฒนาเมืองเก่าขนาดกลาง กรณีศึกษาเมืองสวรรคโลก (ดังภาพที่ 2) เพื่อกำหนดเป้าหมายการพัฒนาเมืองสวรรคโลก โดยใช้การวิเคราะห์สถานการณ์สำคัญของเมือง (key issue analysis) ตัวอย่างเช่น สาเหตุของการหดตัวทางเศรษฐกิจ หรือการลดลงของประชากรวัยทำงาน เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการศึกษาในขั้นตอนนี้ และเป็นการระบุมุมมองของปัญหา เช่น การลดลงของประชากรวัยทำงานส่งผลโดยตรงต่อความหลากหลายด้านเศรษฐกิจ และการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่ รวมถึงศักยภาพ จุดอ่อน และจุดแข็งของพื้นที่ โดยการศึกษาสภาพแวดล้อมในบริบทด้านต่าง ๆ ของพื้นที่ ทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจเมืองทุกมิติ

บทความนี้ จะทำการศึกษาบทบาทของเมืองจากแผนพัฒนาระดับต่าง ๆ ประกอบด้วย แผนพัฒนาระดับชาติ แผนพัฒนาระดับจังหวัด และแผนพัฒนาท้องถิ่น ประกอบกับการศึกษาปัญหาและศักยภาพของเมืองทั้งจากรายงานเพื่อการจัดทำผังเมืองรวมสวรรคโลก (Department of Public Works and Town and Country Planning, 1998) และการสัมภาษณ์ ตลอดจนกระบวนการมีส่วนร่วม กับพลเมืองจิตอาสาสวรรคโลก ในช่วงการวิเคราะห์สถานการณ์สำคัญของเมือง ทำให้สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และอิทธิพลที่มีต่อกันของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเมือง สามารถกำหนดเป็นเป้าหมายการพัฒนาเมืองที่เหมาะสม และข้อเสนอแนะในการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

ขั้นตอนการดำเนินการศึกษา

การศึกษาเพื่อกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาเมืองเก่าขนาดกลาง ดำเนินการโดยการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิผ่านเอกสารที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการทำงานร่วมกับ “โครงการพัฒนาเมืองทุกมิติอย่างมีส่วนร่วม” ในนามของสถาบันกษัตริย์ ร่วมมือกับภาคีเครือข่าย สนับสนุนทุนโดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เพื่อประมวลผลเป็นข้อเสนอแนะ ประกอบด้วยการดำเนินการ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย การศึกษาแผนพัฒนาใน 3 ระดับ ได้แก่ แผนระดับชาติ แผนพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560–2580) แผนระดับจังหวัด แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสุโขทัย 5 ปี (พ.ศ.2558–2562) และ แผนระดับท้องถิ่น แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี (พ.ศ.2561–2564) เพื่อสรุปประเด็นสำคัญของแผนพัฒนาและทราบถึงนโยบายสำคัญในระดับต่าง ๆ รวมทั้งบทบาทของเมืองสวรรคโลกที่มีต่อพื้นที่โดยรอบอนุภูมิภาค และภูมิภาคนั้น ๆ

2. การศึกษาบริบทและสถานการณ์ของเมือง โดยการประมวลผลจากข้อมูลการศึกษา เพื่อออกแบบผังเมืองรวม ประกอบด้วย ข้อมูลด้านตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่ ความสัมพันธ์กับพื้นที่และเมืองโดยรอบ การเชื่อมต่อพื้นที่และการคมนาคม รวมถึงความเปลี่ยนแปลงของการคมนาคม ที่ส่งผลต่อบทบาทและความสำคัญของเมืองจากอดีตสู่ปัจจุบัน ลักษณะทางกายภาพภูมิประเทศการตั้งถิ่นฐานของชุมชนและแนวโน้มการขยายตัวของตัวเมือง การใช้ทรัพยากรน้ำและที่ดินในปัจจุบัน สภาพและลักษณะทางเศรษฐกิจในระดับจังหวัด และ

ระดับเมือง ตลอดจนข้อมูลด้านสังคม ได้แก่ จำนวนประชากร ความหนาแน่นการกระจุกตัว และแนวโน้มความเปลี่ยนแปลง การบริการด้านสังคม สาธารณะ การศึกษา และการกระจายตัวของตำแหน่งสถานที่สำคัญในเมือง

3. การศึกษาข้อมูลสถานการณ์เมืองผ่านความคิดเห็นของกลุ่มคนในพื้นที่ โดยเนื้อหาที่นำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงปฏิบัติ (action research) ใน “โครงการพัฒนาเมืองทุกมิติอย่างมีส่วนร่วม” ดำเนินการโดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนร่วมกับเครือข่ายสถาปนิกชุมชน มีลักษณะการดำเนินการในรูปแบบการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (mutual collaborative approach) คือ ผู้วิจัยมีกรอบแนวคิดและทฤษฎีตั้งต้นแบบหลวม และดำเนินการกำหนดเป้าหมาย และวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ (possible interventions) โดยการอนุมาน (inductive approach) จากข้อมูลที่มีร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องผ่านกระบวนการกิจกรรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ร่วมกับกลุ่มพลเมืองจิตอาสาสมัครโลก ที่สามารถเป็นเสียงสะท้อนของคนในพื้นที่ ประกอบด้วย เครือข่ายชุมชนเมืองสวรรคโลก ชมรมร้องเล่นเต้นรำ ศูนย์พิทักษ์ประชาภิรักษ์ ชมรมไท่จีซ่งกั กองสาธารณสุขเทศบาล ชมรมเรือคายัก ชมรมผู้สูงอายุ อาสาสมัครสาธารณสุข ชมรมแพทย์แผนไทย กลุ่มสวรรคโลกกรีนเทรตติ้ง กลุ่มสุโขสโมสร สภานักเรียนเมืองสวรรคโลก และเจ้าอาวาสวัดสวรรคาราม โดยมีการคัดเลือกจากกลุ่มคนที่มืบทบาท และการร่วมตัวทำกิจกรรมตามความสนใจเดิมในพื้นที่ โดยการประสานงานผ่านฝั่งประชาสังคม คือ เครือข่ายองค์กรชุมชน และฝั่งเทศบาลเมือง คือ กลุ่มที่เคยทำงานร่วมกับเทศบาล

ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยกระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ผ่านการใช้เครื่องมือแผนที่ขนาดใหญ่และใช้กระดาษขาว Post It ระบุตำแหน่งพื้นที่และประเด็นที่กลุ่มนั้น ๆ มีความเกี่ยวข้องและสนใจ พื้นที่และประเด็นที่กลุ่มเห็นว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาเมืองในอนาคต จากนั้นจึงเรียบเรียงและจัดกลุ่มให้สอดคล้องกับมิติในการพัฒนาเมืองด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านกายภาพเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม วัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์คนในเมือง โดยเฉพาะผู้ประกอบการในพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นกิจการเก่าแก่ที่ยังสามารถดำเนินธุรกิจอยู่ได้ เป็นกิจการที่มีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพความเปลี่ยนแปลง และกิจการที่เริ่มต้นโดยคนรุ่นใหม่ทีกลับมาสร้างในท้องถิ่นหลังจากไปเรียนและทำงานในเมืองอื่น โดยการสัมภาษณ์ลักษณะพูดคุยแบบคำถามปลายเปิด เป็นการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านประสบการณ์ของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง ในประเด็นสถานการณ์ ปัญหา โอกาส และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเมืองที่ผู้ประกอบการรายย่อยมองเห็น

4. การสรุปสถานการณ์สำคัญของเมือง (key issue) โดยนำข้อมูลบริบทเมือง และข้อมูลความคิดเห็นของคนในพื้นที่ที่ได้จากกระบวนการมีส่วนร่วม มาดำเนินการสรุปเรียบเรียงเป็นสถานการณ์สำคัญของเมือง และนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการต่อโดยการวิเคราะห์สถานการณ์สำคัญของเมือง ได้แก่ การวิเคราะห์ประเด็นร่วมของการพัฒนาเมือง และบทบาทของเมือง จากแผนพัฒนาระดับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ประมวลผลสิ่งที่สะท้อนออกมาจากแผนพัฒนาจากภาครัฐ และความคิดเห็นของประชาชน ร่วมกับความเข้าใจความสำคัญ และความสัมพันธ์ของประเด็นสำคัญของการพัฒนาเมือง และนำมาสรุปเป็นโครงสร้างประเด็นและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อกัน โดยการสรุปของผู้วิจัยที่มีพื้นฐานความเข้าใจด้านกิจกรรมการพัฒนาเมือง (professional judgment) เพื่อสรุปเป็นข้อเสนอแนะต่อไป

5. การสรุปข้อเสนอแนะเป้าหมายที่เหมาะสม สำหรับการพัฒนาเมืองสวรรคโลกที่สอดคล้องกับแนวคิดเมืองยั่งยืน และเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป้าหมายข้อ 17 ด้านความร่วมมือในทุกกระดบ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการพัฒนาต่อไป

ผลการศึกษา

1. บริบทเมืองสวรรคโลก

สวรรคโลกนับเป็นเมืองเก่าขนาดกลางที่มีความน่าสนใจเมืองหนึ่ง เนื่องจากมีประวัติศาสตร์เมืองที่ยาวนานและยังคงหลงเหลือองค์ประกอบของเมืองเก่าอยู่ ทั้งด้านกายภาพและวัฒนธรรม ซึ่งแต่เดิมเมืองสวรรคโลกเคยเป็นจังหวัด สวรรคโลก มณฑลพิษณุโลกมาก่อนจนกระทั่งในปี พ.ศ.2476 ถูกยุบให้มาอยู่ภายใต้การปกครองของจังหวัดสุโขทัย นอกจากนี้ยังมีสถานีรถไฟ ซึ่งเป็นจุดหยุดรถสถานีสุดท้ายของเส้นทางรถไฟระหว่างเมือง จากสถานีชุมทางบ้านดารา จังหวัดอุตรดิตถ์ถึงสถานีสวรรคโลก ซึ่งเป็นเส้นทางขนส่งสินค้า การเกษตรที่สำคัญในอดีต แต่แนวโน้มการพัฒนาที่มุ่งสู่เมืองใหญ่เป็นศูนย์กลาง ทำให้สวรรคโลกที่เคยมีความสำคัญกับเมืองเล็กบริเวณใกล้เคียงลดบทบาทลง

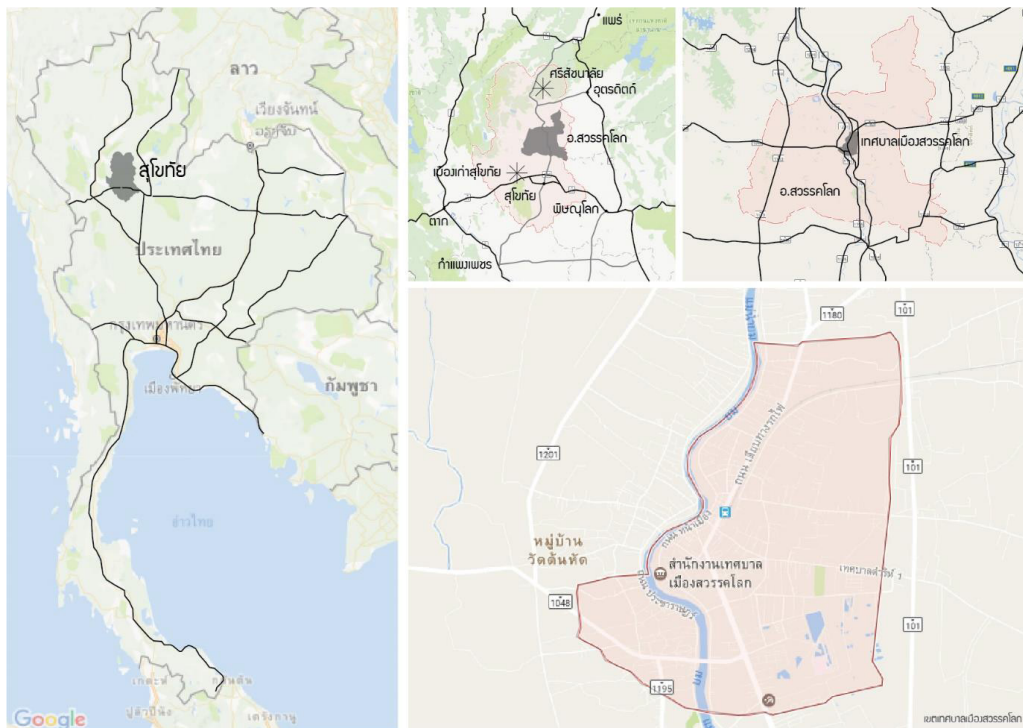
ปัจจุบันเมืองสวรรคโลกมีการปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยระบบเทศบาลเมือง มีประชากรอาศัยอยู่ 16,711 คน ในพื้นที่ 6.45 ตารางกิโลเมตร ความหนาแน่น 2,590 คนต่อตารางกิโลเมตร พื้นที่ครอบคลุมทั้งตำบลเมืองสวรรคโลก อำเภอสวรรคโลก ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบมีแม่น้ำยมไหลผ่านจากเหนือลงใต้ บริเวณสองฝั่งแม่น้ำโดยเฉพาะฝั่งตะวันออกมีชุมชนอาศัยอยู่หนาแน่น มีชุมชนในสังกัดเทศบาล จำนวน 11 ชุมชน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายและเกษตรกรรม (Sawankhalok Municipality, 2017)

1) ด้านตำแหน่งที่ตั้ง

เมืองสวรรคโลก อยู่ในเขตอำเภอสวรรคโลกจังหวัดสุโขทัย ไม่ได้ตั้งอยู่ในทางหลวงอาเซียนชั้น 1 (AH2) เชื่อมแนวเหนือ – ใต้ ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมหลักในการเชื่อมภาคเหนือและภาคกลางในอดีต แต่อยู่ในแนวเส้นทาง (AH16) ที่เชื่อมแนวตะวันออก – ตะวันตก เชื่อมถึงประเทศพม่า และประเทศเวียดนาม ซึ่งช่วงเวลาในอดีตก่อนการเปิดประชาคมอาเซียนยังไม่มีบทบาทมากนัก แต่มีโอกาสเป็นถนนสายสำคัญในอนาคต

2) การคมนาคมติดต่อ

การคมนาคมและการเชื่อมโยงกับภายนอก ในยุคเริ่มต้นที่สวรรคโลกเชื่อมต่อกับโลกภายนอกโดยเรือผ่านแม่น้ำยม สุรรถไฟในปี พ.ศ.2453 ปัจจุบันการคมนาคมหลักคือทางถนนและรถยนต์โดยมีรถประจำทางวิ่งทุกวัน ในส่วนการคมนาคมภายในพื้นที่ยังไม่มีระบบขนส่งสาธารณะ ระบบถนนเชื่อมโยงพื้นที่ส่วนต่างๆ ภายในเมืองได้อย่างทั่วถึง มีการสร้างเส้นทางจักรยานบนถนนริมแม่น้ำแต่ยังไม่มีการใช้งานอย่างเป็นรูปธรรม คนส่วนใหญ่นิยมใช้รถจักรยานยนต์

ภาพที่ 3 แผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองสวรรคโลก และความสัมพันธ์กับพื้นที่โดยรอบ
ที่มา : ปรับปรุงจาก Google Maps (2020)

ในระดับจังหวัด เมืองสวรรคโลกตั้งอยู่ระหว่างสองพื้นที่สำคัญด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย คือ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย และอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย ซึ่งใช้เวลาเดินทางระหว่างสองพื้นที่ ประมาณ 90 นาที (ระยะทางประมาณ 88 กิโลเมตร) สวรรคโลกจึงเป็นเมืองทางผ่านและยังไม่ได้รับประโยชน์จากกระแสการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์มากเท่าที่ควร นอกจากนั้นศูนย์กลางความเจริญในระดับจังหวัดที่ใกล้ที่สุดคือ เขตตัวเมืองสุโขทัย ซึ่งห่างออกไปประมาณ 40 นาที (ระยะทางประมาณ 38 กิโลเมตร) ซึ่งมีทั้งโอกาสด้านการศึกษา การรักษาพยาบาล และเศรษฐกิจมากกว่า

ระดับอำเภอ เมืองสวรรคโลกนับว่าเป็นศูนย์กลางในระดับอำเภอ เป็นที่ตั้งของศูนย์ราชการ โรงพยาบาลประจำอำเภอ ธนาคาร และสถาบันการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงมัธยมปลาย นอกจากนั้นยังมีบทบาทเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจให้กับเมืองขนาดเล็กโดยรอบโดยเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนสินค้าอุปโภคบริโภคจากภายนอกสู่เมืองเล็กโดยรอบ และเป็นแหล่งรับซื้อสินค้าการเกษตรจากเมืองโดยรอบแปรรูปและส่งออกนอกพื้นที่ ซึ่งในปัจจุบันบทบาทการกระจายสินค้าเริ่มลดลงเนื่องจากการคมนาคมที่สะดวกมากขึ้น เกษตรกรสามารถขายผลผลิตให้กับบริษัทขนาดใหญ่ นอกพื้นที่ได้โดยตรง และบรรยากาศการค้าขายของร้านค้าในย่านตลาดเก่าเริ่มเงียบเหงาและปิดตัวลงมากขึ้น

3) ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน

เทศบาลเมืองสวรรคโลก มีขอบเขตพื้นที่ 6.45 ตารางกิโลเมตร มีลักษณะความเป็นเมืองสูง ในพื้นที่ในเขตเทศบาลเป็นที่เขตพาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก – ปานกลาง – น้อยรวมกันมากกว่าร้อยละ 80 ของพื้นที่ทั้งหมด นอกจากนั้นเป็นพื้นที่โรงงานอุตสาหกรรม (ตั้งอยู่เดิมก่อนประกาศผังเมืองรวม) สถานที่ราชการศาสนสถานและพื้นที่โล่งสำหรับนันทนาการในบริเวณริมแม่น้ำยมทั้งสองฝั่ง

2. บทบาทเมืองสวรรคโลกจากแผนพัฒนาระดับต่าง ๆ

การศึกษาแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับเมืองสวรรคโลก เพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง ที่ถูกกำหนดไว้ในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับชาติ ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่นเพื่อใช้ในการกำหนดเป้าหมายการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเมืองต่อไป

1) แผนพัฒนาระดับชาติ

จังหวัดสุโขทัยจัดอยู่ในกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 1 ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดสุโขทัย จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดเพชรบูรณ์ และจังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดตาก โดยแผนยุทธศาสตร์กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 20 ปี (พ.ศ. 2560–2580) จัดทำโดยโครงการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ซึ่งให้บทบาทไว้ว่า เป็นพื้นที่เชื่อมโยงเศรษฐกิจด้านการเกษตร ค้าขายโดยเน้นการค้าบริเวณชายแดนและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนา 6 ด้าน คือ

- พัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรอัจฉริยะ อาหารปลอดภัยบนความต้องการของตลาดและส่งเสริมระบบตลาดอย่างยั่งยืน
- สร้างสรรค์การท่องเที่ยว และบริการมูลค่าสูง บนฐานนิเวศและประวัติศาสตร์
- ยกระดับโครงข่ายการขนส่งคมนาคม และระบบโลจิสติกส์ระดับภูมิภาคและอาเซียน
- อนุรักษ์ พื้นฟูและจัดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และพลังงานอย่างยั่งยืน
- เสริมสร้างเศรษฐกิจฐานความรู้และเศรษฐกิจดิจิทัล เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน
- เสริมสร้างความมั่นคง และยกระดับคุณภาพชีวิตแบบบูรณาการ และหลากหลายมิติ

เนื่องจากสวรรคโลกมีบริบทเป็นเมืองและมีความเป็นศูนย์กลางในระดับตำบล ยุทธศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเมืองสวรรคโลกโดยตรง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 2, 3, 4 และ 6 คือ สร้างสรรค์การท่องเที่ยวโดยเน้นฐานนิเวศและประวัติศาสตร์ โดยมีจุดประสงค์เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจและรักษาทรัพยากรธรรมชาติไปพร้อมกัน ยกระดับการคมนาคมเพื่อส่งเสริมการขนส่งสินค้า และความเชื่อมโยงของกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมทั้งการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น

2) แผนพัฒนาระดับจังหวัด

การบริหารส่วนท้องถิ่น ได้แก่ การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัยมีบทบาทหน้าที่หนุนเสริมการพัฒนาท้องถิ่นและดำเนินการพัฒนาในระดับที่ใหญ่กว่าเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งได้กำหนดเป้าหมาย

การพัฒนาไว้ 4 ข้อ ตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด 5 ปี (พ.ศ.2558–2562) ดังนี้

- พัฒนา ส่งเสริมการผลิต และการตลาด ภาคการเกษตร อุตสาหกรรม และผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ได้มาตรฐาน ปลอดภัย เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางการตลาด

- พัฒนา อนุรักษ์ ส่งเสริม และเชื่อมโยงการท่องเที่ยว ทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม

- เสริมสร้างความเข้มแข็งของคน ชุมชน และเครือข่าย พัฒนาอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี

- พัฒนาและส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง และการบริหารเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนา 5 ด้าน ได้แก่

- ยุทธศาสตร์การพัฒนาการส่งเสริมและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

- ยุทธศาสตร์การพัฒนาการส่งเสริมอาชีพและเศรษฐกิจสร้างสรรค์

- ยุทธศาสตร์การพัฒนาการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต

- ยุทธศาสตร์การพัฒนาการส่งเสริมความมั่นคงพัฒนาสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

- ยุทธศาสตร์การพัฒนาการส่งเสริมและสืบสานศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีความสอดคล้องใกล้เคียงกับแผนพัฒนาในระดับเทศบาล

3) แผนพัฒนาระดับท้องถิ่น

เทศบาลเมืองสวรรคโลกได้จัดสรรงบประมาณผ่านแผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี (พ.ศ.2561–2564) สำหรับการพัฒนาใน 6 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

- ยุทธศาสตร์การพัฒนาสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

- ยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษา

- ยุทธศาสตร์ส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว

- ยุทธศาสตร์ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

- ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

- ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล

จากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาในระดับต่างๆ แสดงให้เห็นประเด็นที่หน่วยงานให้ความสำคัญสำหรับการพัฒนาท้องถิ่นแบ่งได้ 7 ด้าน (ดังภาพที่ 4) โดยเรียงลำดับความสำคัญจากความซ้ำในการกล่าวถึงประเด็นต่าง ๆ อันดับหนึ่ง กล่าวถึงใน 5 ยุทธศาสตร์ คือ ประเด็นเศรษฐกิจและอาชีพ โดยเน้นประเด็นด้าน

การเกษตรและการท่องเที่ยว อันดับสองที่มีการกล่าวถึงใน 3 ยุทธศาสตร์ มี 3 ประเด็น ได้แก่ ด้านคุณภาพชีวิตและการอยู่อาศัย ด้านสาธารณสุขพัฒนาการคมนาคมในระดับภูมิภาค และด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมโดยการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและส่งเสริมพลังงานทดแทน รองลงมาคือ ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อเป็นฐานและต่อยอดด้านการท่องเที่ยว และสุดท้ายคือ ด้านการศึกษา ด้านธรรมาภิบาล และการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน

ภาพที่ 4 ความสัมพันธ์ของแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับเมืองสวรรคโลกในระดับต่าง ๆ

3. สรุปสถานการณ์สำคัญของเมืองสวรรคโลก จากการศึกษาบริบทและแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้อง

สวรรคโลกมีบทบาทของเมืองเป็นศูนย์กลางในระดับท้องถิ่นทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ อีกทั้งเป็นศูนย์กลางให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ชุมชนโดยรอบ คือ ตลาดซื้อขายผลผลิตทางการเกษตร ศูนย์กลางการเงินระดับท้องถิ่น ศูนย์กลางบริการทางสังคม สาธารณสุข การศึกษา ศูนย์กลางการคมนาคมและการสื่อสาร ซึ่งบทบาทในการเป็นศูนย์กลางในด้านต่าง ๆ ส่งเสริมให้สวรรคโลกยังคงมีบทบาทของเมืองศูนย์กลางระดับท้องถิ่นต่อไป

จากตัวเลขเศรษฐกิจระดับจังหวัดที่แนวโน้มด้านการเกษตรลดลง 16.7% ในปี 2560 และ 9.1% ในปี 2561 แต่ด้านการท่องเที่ยวและการบริการขยับตัวสูงขึ้น 1.2% ในปี 2560 และ 7.1% ในปี 2561 (Sukhothai Provincial Office, 2018) อีกทั้งมีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญในบริเวณใกล้เคียง สวรรคโลกมีโอกาสนในการขยายฐานเศรษฐกิจจากการเกษตรและค้าปลีก สู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนและวัฒนธรรม ซึ่งพื้นที่มีต้นทุนอันดีไม่ว่าจะเป็นสถานที่ตำรวจที่ได้รับรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่นจากสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ อาคารสถานีรถไฟและที่ว่าการอำเภอหลังเก่าที่มีความพยายามในการบูรณะและอนุรักษ์อาคารไว้ รวมถึงย่านตึกแถวหน้าสถานีรถไฟที่เป็นตลาดเก่าซึ่งเป็นอาคารไม้อายุ 60-100 ปี ซึ่งมีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมก็มีโอกาสในการสร้างกิจกรรมใหม่และพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้

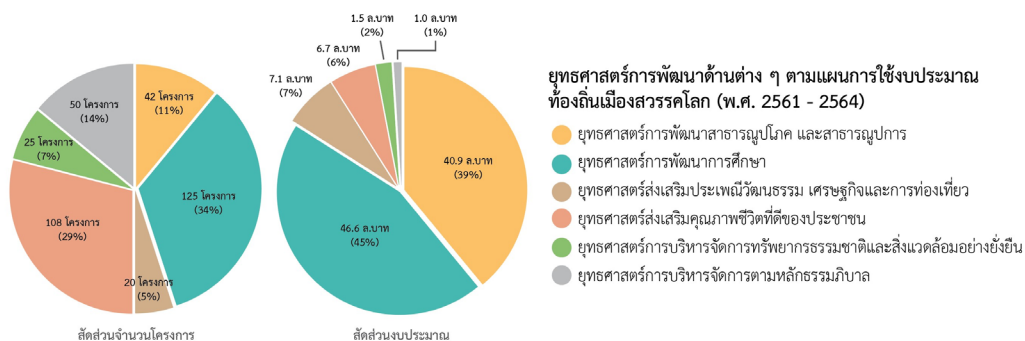
นอกจากความท้าทายด้านเศรษฐกิจแล้วความท้าทายสำคัญอีกอย่าง คือ แนวโน้มประชากรที่ลดลงของสวรรคโลกและพื้นที่โดยรอบ จากการคาดการณ์ประชากรในการจัดทำผังเมืองรวมปี 2539 คาดว่าปี 2560 มีประชากร 42,600 คน (Department of Public Works and Town and Country Planning, 1998) แต่ความเป็นจริงกลับมีประชากรเพียง 36,078 คน (Sawankhalok Municipality, 2017) ปัญหานี้ อาจส่งผลกระทบต่อเมืองในระยะยาว สาเหตุหนึ่งเกิดจากอัตราการเกิดลดลง และอีกสาเหตุที่สำคัญที่ได้รับข้อมูลจากการสัมภาษณ์คนในพื้นที่ คือการย้ายถิ่นฐานเพื่อไปศึกษาในระดับอุดมศึกษาและไม่ได้กลับสู่ท้องถิ่น เนื่องจากไม่เห็นโอกาสทางเศรษฐกิจในท้องถิ่น แนวโน้มการลดลงของประชากรวัยทำงาน ซึ่งเป็นต้นทางที่ส่งผลกระทบในทุกด้านทำให้การพัฒนาเมืองในมิติต่าง ๆ เช่น การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจท้องถิ่นเชิงปริมาณ คือ ขาดการแข่งขันและความหลากหลาย และเชิงคุณภาพที่ขาดการพัฒนาสู่รูปแบบใหม่ที่ตอบสนองความต้องการที่ทันสมัย และถูกแทรกแซงโดยกลุ่มทุนที่ผลประโยชน์ไม่ได้กลับมาบำรุงท้องถิ่น ด้านสังคม ทำให้ความสัมพันธ์ของคนต่างวัยลดลง และไม่ได้สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งที่จับต้องได้ คือ การเสียโอกาสจากการใช้ประโยชน์จากสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่า และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ คือ ไม่มีการสืบทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ความรู้สืบทอดโยงกับพื้นที่ของชุมชนใหม่ลดน้อยลง

ในด้านการสัญจรและระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน สวรรคโลกมีความพร้อมทั้งคุณภาพของทางสัญจรไฟฟ้า น้ำประปาเข้าถึงทุกพื้นที่ ด้านสาธารณภัยในอดีตเคยเกิดปัญหาน้ำท่วมซึ่งได้รับการแก้ไขโดยการสร้างกำแพงกันน้ำและประตูระบายน้ำซึ่งสามารถป้องกันน้ำท่วมได้ แต่เป็นการตัดขาดความสัมพันธ์ทั้งเชิงมุมมองและกิจกรรมของคนกับแม่น้ำยม หากสวรรคโลกต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงชุมชนและวัฒนธรรมแล้วควรมีวิธีการจัดการกับพื้นที่ริมแม่น้ำให้มีคุณภาพด้านกิจกรรมและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

จากสถานการณ์ของเมืองที่เปลี่ยนไปถึงแม้จะเป็นศูนย์กลางด้านการค้า การบริการ และการศึกษายังคงอยู่แต่ลดบทบาทความสำคัญลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเศรษฐกิจจากที่เคยเป็นศูนย์กลางและกระจายสินค้า เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจให้กับเมืองอื่นรอบได้เปลี่ยนไปเป็นเมืองที่รองรับการบริการให้บริการขั้นต้นด้านการติดต่อราชการ และการศึกษาขั้นพื้นฐานเท่านั้น ในระดับจังหวัดถึงแม้สวรรคโลกจะอยู่ติดกับสนามบินประจำจังหวัดแต่ความสำคัญของสวรรคโลกมีลักษณะเป็นเมืองทางผ่านสู่เมืองเก่าสุโขทัยและเมืองเก่าศรีสัชนาลัย กล่าวคือ สวรรคโลกยังไม่มีบทบาทที่ชัดเจนต่อการพัฒนาระดับจังหวัด

เช่นเดียวกับเมืองขนาดกลางจำนวนมากในประเทศไทย ที่ในอดีตเป็นเมืองท่าสำหรับแลกเปลี่ยนสินค้า แต่ในระยะสามสิบปีที่ผ่านมาความสำคัญของการเป็นเมืองท่าลดลง และหากมองถึงความท้าทายของเมืองสวรรคโลก และเมืองขนาดกลางอื่น ๆ ในมุมมองของการพัฒนาสู่เมืองยั่งยืนที่มีสภาพปัญหาร่วมกัน คือ การขยายตัวทางเศรษฐกิจน้อย เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งระดับมหภาคและระดับท้องถิ่น มรดกทางวัฒนธรรมเริ่มเลือนหาย คุณภาพชีวิตไม่ดีขึ้น ภาคประชาชนและประชาสังคมยังไม่มีบทบาทในการพัฒนาอย่างแท้จริง เหล่านี้ล้วนเป็นผลกระทบจากปัจจัยภายนอก แต่หากมองถึงต้นทุนจากภายในแล้ว เมืองสวรรคโลก รวมทั้งเมืองขนาดกลางอื่นๆ มีโอกาสอย่างมากสำหรับการพัฒนาสู่เมืองยั่งยืน จากการคาดการณ์ของสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่มีการคาดการณ์ว่าในปี 2025 เศรษฐกิจของโลกร้อยละ 50 จะมาจากเมืองขนาดกลาง (Teaavisitsagool, 2019) ซึ่งปัจจัยสำคัญ คือ ปัจจัยด้านคนดังที่กล่าวถึงโอกาสของเมืองขนาดกลางในช่วงต้น

หากพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์เมือง และแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้องโดยสรุปบทบาทของสวรรคโลกในแผนพัฒนาระดับต่าง ๆ เริ่มจากแผนระดับชาติ คือ มีบทบาทในการเชื่อมโยงเศรษฐกิจด้านการเกษตรและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แผนระดับจังหวัด คือ พัฒนาเศรษฐกิจบนฐานวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม และแผนระดับท้องถิ่นที่อาจยังไม่ได้ระบุทิศทางชัดเจน แต่เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสาธารณูปโภคในพื้นที่ หากมองภาพรวมเชิงประเด็นที่ระบุในแผนยุทธศาสตร์ระดับต่าง ๆ สามารถระบุได้ว่า มีความครบถ้วนและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและสถานการณ์ของเมืองสวรรคโลก ทั้งจากข้อมูลเชิงสถิติและข้อเสนอของประชาชนแต่การนำไปปฏิบัติ ทั้งด้านการจัดสรรงบประมาณ และการดำเนินการพัฒนายังไม่สอดคล้องกับ ระดับความสำคัญของสถานการณ์เมือง และแผนพัฒนาที่ได้รับไว้ เช่น สัดส่วนการใช้งบประมาณท้องถิ่น ปี พ.ศ.2561 – พ.ศ.2564 เป็นต้น (ดังภาพที่ 5)

ภาพที่ 5 ข้อมูลแผนการใช้งบประมาณท้องถิ่นเมืองสวรรคโลกปี 2561-2564

หากพิจารณารายละเอียดจำนวนโครงการและงบประมาณการพัฒนาท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าท้องถิ่นให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาสาธารณูปโภค และยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการศึกษามากที่สุด โดยด้านงบประมาณทั้งสองยุทธศาสตร์คิดเป็นร้อยละ 84 และด้านจำนวนโครงการคิดเป็นร้อยละ 45 จากจำนวนทั้งหมด ซึ่งไม่สัมพันธ์กับสถานการณ์และบทบาทของเมืองที่กำหนดไว้ว่าควรส่งเสริม เศรษฐกิจ คุณภาพชีวิต และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติ นอกจากนั้นโครงการพัฒนาตามแผนระดับจังหวัด และแผนระดับชาติยังไม่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในพื้นที่เนื่องจากสำนักงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้ตั้งอยู่ในพื้นที่ทำให้ยังขาดความสัมพันธ์ ความสนใจ และความเข้าใจในเมืองสวรรคโลก รวมทั้งโครงการพัฒนาระดับจังหวัด และระดับชาติมักจะทำให้ความสำคัญกับเมืองขนาดใหญ่ที่มีประชากรจำนวนมาก หรือเมืองที่มีประเด็นเป้าหมายในการพัฒนาที่ชัดเจน ทั้งนี้การศึกษาเป้าหมายการพัฒนาเมืองสวรรคโลกจะสามารถช่วยในการระบุบทบาท และเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจนของเมืองสวรรคโลก เพื่อเชื่อมโยงการพัฒนาในระดับต่าง ๆ ให้เป็นรูปธรรมในอนาคตต่อไป ทั้งนี้การกำหนดเป้าหมายและการดำเนินการพัฒนาควรให้ความสำคัญด้านการมีส่วนร่วมมากขึ้น เห็นได้จากข้อเสนอของประชาชนที่ต้องการให้เกิดพื้นที่การทำงานร่วมกันในประเด็นต่าง ๆ รวมทั้งมีการจัดเก็บและจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพของการดำเนินการ

4. สถานการณ์สำคัญจากกระบวนการมีส่วนร่วม

จากการดำเนินการโครงการพัฒนาเมืองทุกมิติอย่างมีส่วนร่วมร่วมกับกลุ่มพลเมืองจิตอาสาสวรรคโลก ซึ่งนับเป็นกลุ่มที่มีความตื่นตัวสูงในการพัฒนาเมือง สามารถเป็นเสียงสะท้อนความต้องการของคนในเมือง มีความพร้อมทั้งด้านการรวมกลุ่ม มีความเข้าใจในสถานการณ์ ปัญหา ตลอดจนแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม รวมทั้งมีความพร้อมในการสนับสนุนการขับเคลื่อนเชิงปฏิบัติ แต่ยังไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นทางการในระบบการพัฒนาปัจจุบันประกอบกับการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการในพื้นที่ที่สามารถสรุปความคิดเห็นต่อสถานการณ์เมืองในด้านต่าง ๆ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปความคิดเห็นจากภาคประชาชน ถึงสถานการณ์ ปัญหาและโอกาสในอนาคตของเมืองสวรรคโลก

ประเด็น	สถานการณ์ปัจจุบัน	ประเด็นปัญหา	อนาคตและวิสัยทัศน์
วัฒนธรรมและสถานที่	มีต้นทุนทางสังคมที่ดี มีผู้รู้ที่มีความทรงจำเกี่ยวกับสวรรคโลกอยู่มาก มีความพยายามในการรักษาวัฒนธรรม และมีหลายกลุ่มให้ความสนใจ บันทึก และรวบรวมความรู้ประวัติศาสตร์ของพื้นที่	- ยังไม่มีมีการจัดการองค์ความรู้บันทึกให้เป็นระบบ - ยังไม่มีมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ สู่อำเภอ - ยังไม่มีแผนการจัดการเรื่อง ศิลปวัฒนธรรมให้เป็นรูปธรรม - ยังไม่มีมีการสร้างเครือข่ายการจัดการองค์ความรู้	- การสร้างเครือข่ายผู้คนที่มีความรู้ความทรงจำกับเมืองสวรรคโลก - การสร้างเชื่อมโยงของผู้คนสถานที่ ประวัติศาสตร์ และการวางแผนสู่อนาคตร่วมกัน

ตารางที่ 1 สรุปความคิดเห็นจากภาคประชาชน ถึงสถานการณ์ ปัญหาและโอกาสในอนาคตของเมืองสวรรคโลก (ต่อ)

เศรษฐกิจอาชีพ และการท่องเที่ยว	เศรษฐกิจลดตัวลงจากอดีตยุคสูงสุด 30-45 ปี ที่แล้ว (ฐานการเกษตร ข้าว ถั่วเหลือง ถั่วเขียว) แต่ยังมีส่งออกผลผลิตด้านการเกษตรอยู่ (ข้าว มะม่วงกล้วย อ้อย ละคร ไม้ทอง) และยังเป็นเมืองกระจายสินค้าให้กับเมืองใกล้เคียง	- ภาคการเกษตรโดนแทรกแซงจากภายนอก - ความสัมพันธ์เดิมระหว่างผู้ผลิตกับตลาดหายไป (นโยบายจำนำข้าว โรงงานน้ำตาล และน้ำมัน) - ชาวนาหนีบหอด - เกิดภัยธรรมชาติบ่อยครั้ง - ร้านค้ารายย่อยแข่งกับทุนขนาดใหญ่ไม่ได้ - วิถีประมงพื้นบ้านเดิมไม่สอดคล้องกับระบบจัดการน้ำในภาพใหญ่ (ขาดการทำงานร่วม) - การส่งเสริมการท่องเที่ยวของแต่ละกลุ่ม ยังไม่เกิดความร่วมมือในวงกว้าง และการดำเนินการยังเป็นลักษณะปัจเจก)	- ยังไม่ชัดเจนมากนัก - มีความต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบ slow life เชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
นโยบาย สังคมวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วม	ต้นทุนทางสังคมที่ดี มีผู้รู้ที่มีความทรงจำเกี่ยวกับสวรรคโลกอยู่มากมาย มีความพยายามในการรักษาวัฒนธรรม เช่น สมาคมลูกสุโขทัย หลายกลุ่มพยายามบันทึกรวบรวมความรู้ประวัติศาสตร์ของพื้นที่	- ยังไม่มีพื้นที่ที่ทุกฝ่ายจะเข้ามาทำงานร่วมกัน - งานพัฒนาสังคมเคลื่อนตัวช้า - การแก้ปัญหาคนนอกพื้นที่ (ต่างดาว) ทำได้ยาก เนื่องจากไม่มีข้อมูลเพียงพอ	- การจัดเก็บข้อมูลด้านการท่องเที่ยว สนับสนุนการกระตุ้นการท่องเที่ยวในสวรรคโลกตามวิสัยทัศน์การพัฒนา - การกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมในพื้นที่ให้มากขึ้น เช่น งานสำคัญต่างๆ ของเมือง - จัดตั้งคณะกรรมการเมือง หรือ คณะกรรมการร่วมในการทำงานด้านการพัฒนาเมือง
สิ่งแวดล้อม	สิ่งแวดล้อมเป็นพื้นฐานของการทำกิจกรรม และประเพณีต่าง ๆ เป็นโอกาสในการมาร่วมตัดสินใจ การจัดทรัพยากรร่วมกัน ปัจจุบันมีความพยายามส่งเสริมผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยกลุ่มเรือคายักการท่องเที่ยวธรรมชาติริมแม่น้ำ เชื่อมต่อกับกลุ่มเครือข่ายจักรยาน	- ยังไม่มีพื้นที่ที่ทุกฝ่ายจะเข้ามาทำงานร่วมกัน เมื่อวิถีชีวิตติดขัดกับการใช้พื้นที่แล้วจึงไม่เกิดการดูแลรักษา เช่น พื้นที่ริมแม่น้ำ พื้นที่สีเขียวสาธารณะต่าง ๆ ของเมือง และเส้นทางจักรยาน เป็นต้น - การแก้ปัญหาส่วนใหญ่ในพื้นที่เน้นการจัดการด้านขยะ	- กิจกรรมที่จะส่งเสริมให้ผู้คนได้ใกล้ชิดธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - การสร้างพื้นที่พุดคุยเพื่อการระดมความคิดเห็นและทดลองการดูแลพื้นที่ร่วมกัน
ประเด็นอื่น ๆ	เริ่มมีผู้คนให้ความสนใจมาเที่ยวมาเป็นพื้นที่ทำงาน	- คนส่วนมากยังไม่เห็นโอกาสและความเป็นไปได้ใหม่ ๆ - คนส่วนหนึ่งมีความสนใจที่จะร่วมกิจกรรมต่างๆ แต่ไม่กล้า ไม่รู้ว่าจะเข้าร่วมได้อย่างไร	- ร่วมสร้างวิสัยทัศน์เมืองร่วมกัน

ประเด็นที่สรุปได้จากการดำเนินการ จัดลำดับตามผลกระทบตามความสำคัญโดยอ้างอิงผลกระทบที่ส่งผลกระทบต่อเมืองจากการวิเคราะห์ของผู้วิจัยสามารถเรียงลำดับได้ ดังนี้

(1) ด้านเศรษฐกิจ อาชีพ และการท่องเที่ยว การถดถอยของเศรษฐกิจจากความเปลี่ยนแปลงในระดับมหภาคทั้งการคมนาคม และระบบตลาดสมัยใหม่ ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่และส่งผลกระทบอ้อมให้ความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่ลดลง ข้อเสนอแนะทางการแก้ไข คือ การสร้างเศรษฐกิจใหม่ บนฐานการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

(2) ด้านวัฒนธรรมและสถานที่ ดันทุนด้านวัฒนธรรมที่ยังไม่มีการจัดการ เพื่อสืบทอด และต่อยอดอย่างเป็นระบบ การสร้างเครือข่ายผู้มีความรู้ด้านวัฒนธรรมจะช่วยให้เกิดการจัดการที่ดีขึ้นได้ในอนาคต

(3) ด้านนโยบาย สังคมวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วม การดำเนินการในการแก้ปัญหาเคลื่อนตัวช้าและเน้นการแก้ไขเฉพาะเรื่องยังขาดวิสัยทัศน์ร่วมในการพัฒนาเมืองระยะยาว การสร้างความร่วมมือ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินการที่มากขึ้น จะช่วยให้นโยบายครอบคลุม และเคลื่อนตัวได้ในอนาคต

(4) ด้านสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ของคนกับสิ่งแวดล้อม ที่เคยเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิดผ่านวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมลดลง แนวทาง คือ การสร้างความตระหนักถึงสิ่งแวดล้อมกับสภาพแวดล้อมผ่านกิจกรรม และการพูดคุย

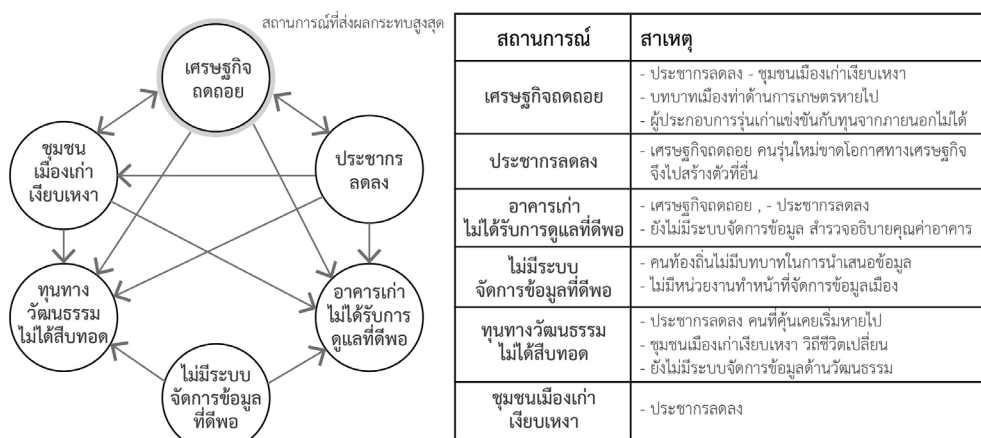
นอกจากนั้น จากการทำงานทำให้เกิดข้อสรุปถึงประเด็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองในอดีต ในส่วนของปัญหา คือ ขาดการทำงานร่วมกันในระดับเมือง งานพัฒนาเคลื่อนตัวช้า มีช่องว่างระหว่างการทำงานด้านนโยบายและการปฏิบัติ และงบประมาณไม่เพียงพอ ซึ่งสาเหตุของปัญหาเกิดจากเจ้าหน้าที่ในการทำงานด้านต่าง ๆ ไม่เพียงพอ วัฒนธรรมการพัฒนายังอยู่ในรูปแบบเดิม คือ ประชาชนไม่มีส่วนร่วม ฐานข้อมูลที่มีไม่เพียงพอ แผนการพัฒนามักจะมุ่งเน้นการแก้ปัญหา มากกว่าการสร้างวิสัยทัศน์ และมุ่งแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของตัวเองมากกว่าการเข้าใจปัญหาแบบองค์รวม ส่วนข้อเสนอที่เกิดขึ้น คือ พัฒนาระบบการจัดเก็บจัดการและเผยแพร่ข้อมูลโดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยว เร่งแก้ปัญหาเศรษฐกิจสวรรณโลก โดยอาศัยฐานการท่องเที่ยว กระตุ้นให้เกิดกิจกรรมในท้องถิ่นมากขึ้น และสร้างพื้นที่การทำงานร่วมกันในระดับเมืองทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน

อภิปรายผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาศถานการณ์สำคัญของเมือง (key issue) จากการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาเมืองสวรรณโลก เพื่อออกแบบผังเมืองรวม ของกรมโยธาธิการและผังเมือง (Department of Public Works and Town and Country Planning Ministry of Interior, 1998) ประกอบกับการลงพื้นที่สำรวจ โดยโครงการพัฒนาเมืองทุกมิติอย่างมีส่วนร่วมฯ และนำมาวิเคราะห์ สามารถระบุสถานการณ์สำคัญที่ส่งผลกระทบและต้องการการแก้ไขของเมืองสวรรณโลก 6 ประเด็น ดังนี้

- 1) ประชากรในเมืองลดลง
- 2) เศรษฐกิจเปลี่ยนจากภาคการเกษตรสู่ภาคบริการ
- 3) ชุมชนเมืองเก่าเจียบเหงา
- 4) ต้นทุนทางวัฒนธรรมลดลง
- 5) อาคารเก่าไม่ได้รับการดูแลดีพอ
- 6) ไม่มีระบบการจัดการข้อมูลที่ดีพอ ซึ่งสถานการณ์สำคัญของเมืองในด้านต่าง ๆ ล้วนส่งผลกระทบต่อเนื่องกัน

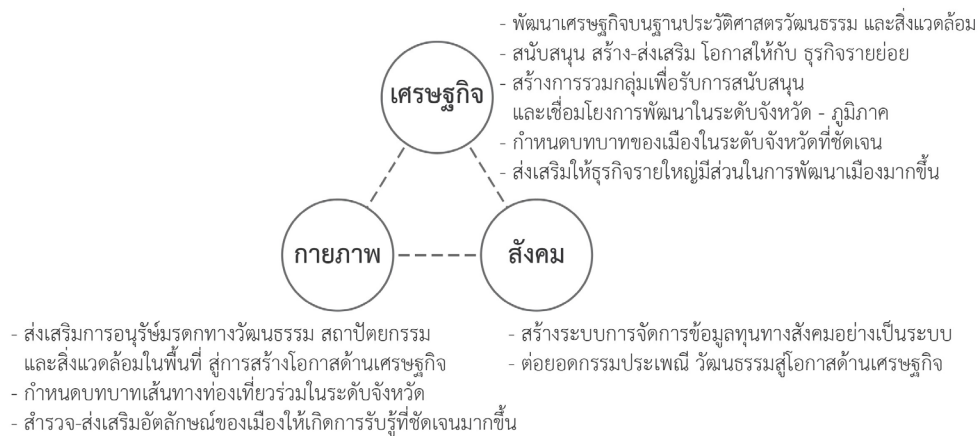
หากพิจารณาความสัมพันธ์ของสถานการณ์สำคัญต่าง ๆ ในเมือง (key issue) ในกรอบของการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยการวิเคราะห์ของผู้วิจัย โดยอาศัยความเข้าใจจากการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติในพื้นที่ ทำให้เห็นผลกระทบที่ประเด็นต่าง ๆ ส่งผลต่อกัน (ดังภาพที่6) และสามารถสรุปได้ว่า สถานการณ์สำคัญที่ส่งผลมากที่สุด คือ ความเปลี่ยนแปลงในมิติด้านเศรษฐกิจที่บดบังความเป็นเมืองท่าด้านการซื้อขายสินค้า การเกษตรหายไปและยังไม่มีแนวทางการพัฒนาด้านเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม ส่งผลให้กับมิติด้านวัฒนธรรม คือ ประชากรลดลง เมืองเจียบเหงา อาคารเก่าไม่ได้รับการดูแล และทุนทางวัฒนธรรมไม่ได้รับการสืบทอด ซึ่งความร่ำรวยทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ของสวรรคโลกเคยเป็นจุดแข็งในอดีต เช่นเดียวกับในมิติด้านสิ่งแวดล้อมสวรรคโลก ที่นับว่ายังมีความสมบูรณ์และสามารถใช้เป็นโอกาสในการส่งเสริมการพัฒนาด้านเศรษฐกิจได้ ซึ่งมีเงื่อนไขสำคัญ คือ การจัดการข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนาอย่างเหมาะสมที่ยังไม่เกิดขึ้นในพื้นที่

ภาพที่ 6 สาเหตุ ปัจจัยสนับสนุน และความสัมพันธ์ของสถานการณ์เมืองสวรรคโลก
จากการวิเคราะห์สถานการณ์สำคัญของเมือง

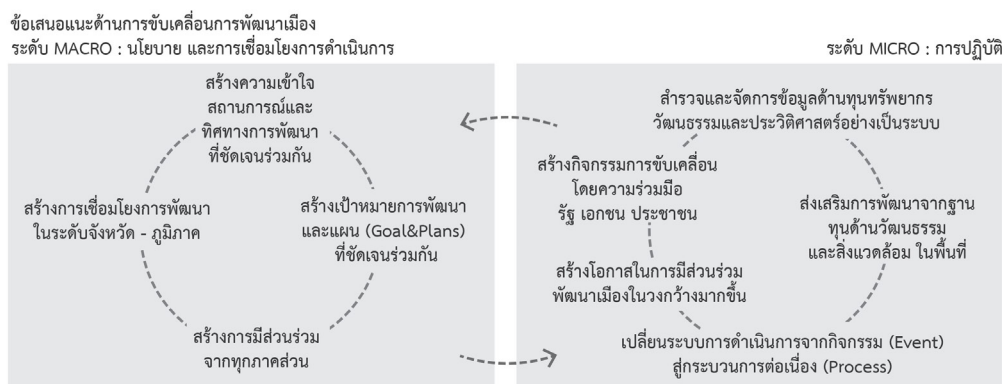
นอกจากนี้ นโยบายที่ใช้กำหนดทิศทางการพัฒนาในเมืองทั้งหมด ถึงแม้จะมีความสอดคล้องกับสถานการณ์เมือง แต่ในทางปฏิบัติกลับยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยข้อสังเกตของผู้วิจัยส่วนหนึ่งพบความเป็นไปได้ว่า อาจเกิดจากช่องว่างของการมีส่วนร่วม ที่ไม่ได้รับคิดและร่วมตัดสินใจ (ระดับการให้ความคิดเห็นและข้อมูลเท่านั้น) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen & Uphoff (1977) ที่ระบุว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นการตัดสินใจมีความสำคัญมากกว่าสาเหตุของการตัดสินใจเพราะจะส่งผลต่อการปฏิบัติการ และการปฏิบัติการจะมีผลต่อไปยังการรับผลประโยชน์และการประเมินผล เพราะฉะนั้น การตัดสินใจจะมีผลโดยตรงต่อการรับผลประโยชน์และการประเมินผล

สรุปผลการศึกษาเป้าหมายการพัฒนาเมืองสวรรคโลก จากการศึกษาสถานการณ์เมือง (key issue) ประกอบกับแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ว่า สวรรคโลกจำเป็นต้องหาแนวทางในการสร้างรากฐานเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ เพื่อเก็บรักษาคนที่มีความสามารถให้อยู่ในพื้นที่ โดยใช้ประโยชน์จากบริบททางวัฒนธรรมและคุณภาพด้านสิ่งแวดล้อมที่เข้มแข็งบนพื้นฐานของการจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญคือทุนทางสังคมที่มีความเข้มแข็งตามบริบทสังคมชนบท ที่ทุกภาคส่วนมีความพร้อมในการสร้างความร่วมมือ เพื่อกำหนดแผนพัฒนาที่เหมาะสมกับพื้นที่และสถานการณ์มากที่สุด โดยมีแนวทางการพัฒนาในมิติเศรษฐกิจ สังคม และกายภาพที่สัมพันธ์และเอื้อประโยชน์ต่อกัน (ดังภาพที่ 7) บทสรุปในเรื่องเป้าหมายการพัฒนาจะนำไปเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา เพื่อเสนอแนะรูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมของการวางแผนพัฒนาเมืองสวรรคโลกต่อไป

ภาพที่ 7 แนวทางการขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนา

จากเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนข้อ 17 ที่ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาจากทุกภาคส่วนนำมาสู่ข้อเสนอสำหรับกระบวนการขับเคลื่อน จำเป็นต้องดำเนินการ(ดังภาพที่ 8) ได้แก่ (1) ในระดับนโยบาย คือ การสร้างและขับเคลื่อนแผนพัฒนาด้วยข้อมูลเชื่อมโยงและมีส่วนร่วม ได้แก่ การสร้างเป้าหมาย และแผนพัฒนาที่ชัดเจน รวมถึงการได้รับการยอมรับร่วมกันในระดับเมือง โดยเพิ่มเครื่องมือประเภทดังแม่บทสำหรับส่งเสริม และควบคุมทิศทางการพัฒนาที่หลากหลายมากขึ้น เช่น ดึงเมบพการจัดการน้ำ และพื้นที่ธรรมชาติระดับเมือง ดึงเมบพการจัดการพื้นที่อนุรักษ์ เป็นต้น เครื่องมือดังกล่าวสามารถใช้แสดงบทบาทและทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจนของเมือง ทั้งระดับภายในคือความเข้าใจในทิศทางร่วมของคนในเมือง และภายนอก คือ เชื่อมโยงโอกาสด้านทรัพยากรและความร่วมมือในระดับภูมิภาค และระดับชาติ และ(2) ในระดับการปฏิบัติการ คือ การเปลี่ยนจากการทำงานเชิงกิจกรรม และโครงการโดยหน่วยงาน สู่วัฒนธรรมการพัฒนาเมืองอย่างต่อเนื่องและมีส่วนร่วม โดยการผสมผสานการทำงานร่วมกับภาคเอกชน และประชาชน (ดังภาพที่ 8) วางแผนและดำเนินการโดยอาศัยข้อมูลโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม เพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาสู่เมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

ภาพที่ 8 ข้อเสนอแนะด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาเมือง

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ภายใต้โครงการทุนวิจัยมหาบัณฑิต สกว. ด้านมนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2561 รุ่นที่ 14 กลุ่มหัวข้อวิจัย การพัฒนาอย่างยั่งยืนสำหรับพื้นที่เมืองเก่าอย่างมีส่วนร่วม โครงการวิจัยเรื่อง การค้นหารูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมในการวางแผนพัฒนาเมืองเก่าขนาดกลาง กรณีศึกษาเมืองสวรรคโลก สัญญาเลขที่ MSG61Z0018

เอกสารอ้างอิง

- Cohen, J.M. and Uphoff, N.T. (1977). **Rural development participation: concept and measures for project design implementation and evaluation**. Ithaca: Cornell University.
- Department of Public Works and Town and Country Planning. (1998). **Raingan karn wikhro khomun phuea karn wang phangmueang Sawankhalok**. (In Thai) [Data analysis report for urban planning of Sawankhalok]. Bangkok: Author.
- Google Maps. (2020). **Sawankhalok maps**. Retrieved September 15, 2020, from <https://www.google.com/maps/place/Sawankhalok+District,+Sukhothai>.
- Kanchanaphan, A. (2015). **Nangsue chutkarn pramoen lae sangkhro sathanaphap ongkhawmru chak karn wichai watthanatham**. (In Thai) [Book series : assessing and synthesizing knowledge status from cultural research]. Chiang Mai: Faculty of Social Sciences, Chiang Mai University.
- Sawankhalok Municipality. (2017). **Prawat Thetsaban Sawankhalok**. (In Thai) [History of Sawankhalok Municipality]. Retrieved April 1, 2018, from <https://www.sawankhalokcity.go.th>
- Sukhothal Provincial Office. (2018). **Pramankarn setthakit Changwat Sukhothai 2561-2562**. (In Thai) [Sukhothai economic outlook (2018 – 2019)]. Retrieved June 10, 2021, from https://www.cgd.go.th/cs/Satellite?blobcol=urldata&blobheadername1=Content-Disposition&blobheadername2=filename&blobheadervalue1=inline%3B+filename%3D%22MC+report+STI+2018_December+%E0%B8%98.%E0%B8%84.+61.pdf%22&blobheadervalue2=filename%3D%22MC+report+STI+2018_December+%E0%B8%98.%E0%B8%84.+61.pdf%22&blobkey=id&blobnocache=false&blobtable=MungoBlobs&blobwhere=1438172068460&ssbinary=true.
- Teanravisitsagool, P. (2019). **Futurizing Thailand: Muang Thai nai waythi karn khangkhan raduplok**. (In Thai) [Futurizing Thailand: see Thailand in the world competition stage]. Retrieved May 18, 2019, from <http://www.the101.world/pattama-teanravisitsagool/>

TerraBKK Knowledge Center. (2017). **Muang nai thi khuan yai pai yu du chak phang Prathet Thai phoso 2600**. (In Thai) [Which cities should I move to based on 2057 Thailand Development Plan]. Retrieved September 15 , 2017, from <https://www.terrabkk.com/news/191053>.

United Nations. (2015). **The 17 Goals**. Retrieved June 20, 2021, from <https://sdgs.un.org/goals>.